

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาเรื่องการอ่านออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำของเด็กไทยนั้น พบมากในสถานการศึกษาต่างๆ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งครูและผู้ปกครองจำเป็นต้องให้การดูแลให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากการเรียนการสอนตามวิธีการปกติ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเด็กเอง โดยการออกแบบการฝึกทักษะในลักษณะต่างๆ และเด็กได้ฝึกทำบ่อยๆ ทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนให้กับเด็กในกลุ่มนี้ตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของเด็กแต่ละคน ซึ่งเด็กได้รับการฝึกฝนและการแก้ไขที่ถูกต้องย่อมสามารถทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและเกิดพัฒนาการที่ดีขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้นำเอาศักยภาพของผู้ปกครองมามีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดการศึกษา โดยเข้าใจภารกิจในการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของครูหรือโรงเรียนเท่านั้น จนกระทั่งประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเชื่อว่าพ่อแม่เป็นครูที่ดีที่สุด มีพลัง มีทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งความตั้งใจและความปรารถนาดีต่ออนาคตของลูกหลานตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 2-3) สาเหตุสำคัญที่จะทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ของเด็ก คือ แผนกการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน การปฏิบัติงานของครู ผู้สอนและความร่วมมือของผู้ปกครองอาจมีความสัมพันธ์กันกับความต้องการของเด็ก

ข้อบกพร่องในการสอนการอ่านออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำในระดับประถมศึกษา มักมาจากประสบการณ์เดิมของเด็ก เด็กมีพื้นฐานการเขียน มากน้อยเพียงใดต้องมีการอ่านประกอบกัน คือในขณะที่เด็กได้เรียนอ่านนั้น ถ้าได้มีการฝึกเขียนควบคู่กันไปกับการอ่านมา เด็กก็จะเขียนได้ชัดเจน ปัญหาด้านครูผู้สอนเกิดจากครู ไม่ถนัดในวิชานี้ แต่จำเป็นต้องสอน หรือครูที่ไม่เข้าใจหลักสูตรการเรียนการสอนวิชานี้ จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับเด็กมาก เด็กจะเบื่อในการเรียนวิชานี้ เด็กจะขาดการฝึกทักษะนี้คือ ทักษะนี้จะถูกข้ามไป เด็กพลาดโอกาสในการฝึก ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนวิชานี้ในระดับชั้นที่สูงขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาการทางการใช้จินตนาการทางภาษาของเด็ก ปัญหาอีกข้อคือสื่อการสอน ซึ่งเป็นเครื่องมือประกอบการสอนของครู เป็นส่วนที่ช่วยให้ครูสนุก ในการสอน มีความกระตือรือร้น เด็กมีความกระฉับกระเฉงและคล่องตัว เด็กเข้าใจมองเห็นภาพพจน์ ในขณะที่ครูสอนเด็กจะเกิดความสุขที่จะเรียน เรียนก็ดี และมีประสิทธิภาพ สื่อการสอนนั้น มีทั้งเป็นหนังสือเอกสารหรือตำรา ถ้าหากครูสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดได้ การเขียนก็ง่ายขึ้น การฝึกฝนหรือกระทำบ่อยๆ ทำให้ฝึก ได้ใช้ความคิด ทำให้เกิดความคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นไปตาม

หลักการทางจิตวิทยาเรื่องของกฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ของธอร์นไคค์ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2528: 70-71) การทำแบบฝึกที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน จึงเป็น สิ่งที่น่าสนใจมาก ทั้งนี้เพราะแบบฝึกมีประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอนหลายด้านด้วยกัน สำหรับ ผู้สอนนั้นแบบฝึกจะช่วยประหยัดเวลาประหยัดแรงงาน และครูได้ใช้แบบฝึกเป็นเครื่องมือใน การวัดผลการเรียนไปในตัวด้วย ช่วยให้เห็นปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน ส่วน นักเรียนนั้นการใช้แบบฝึกทำให้ได้ฝึกฝน ทบทวนเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้วเป็นการเสริมทักษะให้ คงทนและได้เห็นความก้าวหน้าของตนเอง (มาสวิลล รักบ้านเกิด, 2526: 5-6) เด็กที่มีปัญหา ทางการเขียนจะมีความลำบากในการเขียนหลายลักษณะพฤติกรรมทางการเขียนที่ปรากฏ เช่น เขียนช้า ใช้เวลาในการเขียนแต่ละคำนานมาก เขียนตัวอักษรกลับหลังหรือกลับทิศทาง (ผดุง อารยะวิญญู, 2542 : 80) รวมทั้งการลากเส้นวนๆ ไม่ทราบจะม้วนหัวเข้าในหรือออกนอก ขีดวนๆ ซ้ำๆ เขียนพยัญชนะหรือตัวเลขสลับกัน เช่น ม - น, ก - ก, b - d, p - q, 6 - 9 เป็นต้น (เบญจพร ปัญญาขง, 2543: 5)

สถิติปี พ.ศ. 2542 พบว่าจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งหมดประมาณ 700,000 คน จะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ประมาณ 350,000 คน (ผดุง อารยะวิญญู, 2542: 6-7) นับเป็นตัวเลขที่สูงมาก ซึ่งหากไม่รีบดำเนินการช่วยเหลืออย่างถูกวิธี เป็นที่แน่นอนว่าเด็กที่มี ปัญหาทางการเรียนรู้ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียนเท่าที่ควร หรืออาจทำให้เด็กต้องออก จากโรงเรียนกลางคัน (ผดุง อารยะวิญญู, 2542 : บทนำ) และในจำนวนเด็กที่มีปัญหาทางการ เรียนรู้เหล่านี้ เด็กบางคนอาจมีปัญหาเฉพาะด้าน เช่น ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการอ่าน ด้านการ เขียน ด้านการสะกดคำ ด้านการเคลื่อนไหว เป็นต้น แต่ในเด็กบางคนอาจมีปัญหาหลายด้านก็ได้ ปัญหาทางการเขียนนับเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งเนื่องจากการเขียนนั้นเป็นทักษะขั้นสูง มีความสลับซับซ้อนมาก (เด็กไทย มีปัญหาการเรียนสูงถึงร้อยละ 30 ทั่วประเทศ โดยมีสาเหตุ หลักที่พบได้บ่อยคือ ภาวะปัญญาอ่อน (Mental Retardation) ความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning disability) โรคสมาธิสั้น (Attention: Deficit Hyperactive Disorder) เด็กกลุ่มที่มี ปัญหาการเรียนเป็นกลุ่มเสี่ยง (High Risk Group) หากไม่ได้รับการช่วยเหลือและการแก้ไขจะทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาทางจิตเวชอื่น ๆ ตามมาเช่น ปัญหาอารมณ์ ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาการใช้ยาเสพติดและปัญหาจะรุนแรงเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องให้การช่วยเหลือตั้งแต่เด็กยังอยู่ในวัยเรียน อาศัยความร่วมมือระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่

จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นบรรดาการจัดการเรียน การสอนนั้น กล่าวได้ว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีการศึกษา อย่างเป็นระบบมากที่สุดอย่างน้อยด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรก การจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ หากพื้นฐานในขั้นนี้ไม่ได้รับการ สนับสนุนและส่งเสริมอย่างสมบูรณ์แล้ว การเรียนรู้ใน ขั้นต่อ ๆ ไปย่อมประสบความยากลำบาก และยากที่ผู้เรียนจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ประการที่สอง ด้วยความสำคัญดังกล่าวแล้ว การคิดค้น รูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายและมีนักคิด นัก การศึกษาให้ความสนใจที่จะทำการศึกษอย่างลึกซึ้ง หลากหลายความเชื่อตามแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ การคิดค้นรูปแบบการฝึกทักษะในการเรียนสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยใน สังคมไทยยังมีการศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้สำหรับเด็กกันน้อยมาก

สถิติของเด็กมาตรวจรักษาที่โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ พบว่าเด็กมีปัญหาทางการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับดังนี้ พ.ศ.2546 จำนวน 250 ราย พ.ศ.2547 จำนวน 259 ราย พ.ศ. 2548จำนวน 352 รายและพ.ศ.2549 (ต.ค. 2548-เม.ย. 2549) จำนวน 350 ราย พบว่า โดยส่วนมากเด็กมีปัญหา เรื่องการอ่านออกเสียงคำ การเขียนสะกดคำ ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มาก ที่สุด ตรวจพบความบกพร่องได้ชัดเจนด้วยเหตุผลว่าเด็กนักเรียนผ่านการเรียนมาแล้ว 2 ระดับชั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัด ชุมพร โดยเน้นเรื่อง การอ่านออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำ เนื่องจากเด็กบกพร่องทางการ เรียนรู้ ไม่ได้มีปัญหา ในเรื่องการฟังและการพูด และการได้ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมนั้นทำ ให้เด็กได้รับการฝึกทบทวนอย่างต่อเนื่องและไปในทิศทางเดียวกันกับที่โรงเรียน ให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญของการดูแลเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ เห็นความก้าวหน้าของเด็ก รวมถึงสัมพันธภาพ ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง การศึกษาครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับรูปแบบการเรียน การสอนของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้การพัฒนาเด็กบรรลุ วัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษา ที่เท่า เทียมกัน นอกจากนี้การเสริมสร้างพัฒนาการทางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ เรียนรู้นั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติที่จะเติบโตขึ้นมา เป็นผู้ใหญ่ที่พัฒนาประเทศชาติต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.2 สาเหตุความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.3 ประเภทความบกพร่องทางการเรียนรู้
2. ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ที่พบบ่อยกับความบกพร่องทางการเรียนรู้
3. การประเมินความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 3.1 การเรียน
 - 3.2 การทดสอบทางจิตวิทยา
4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้
 - 4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเด็ก
 - 4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัว
 - 4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน
5. ความหมายของการอ่านออกเสียงคำ
6. ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน
7. ความหมายของการเขียนสะกดคำ
8. ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการเขียน
9. หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะภาษาไทย
10. หลักการสอนเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้
11. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 11.1 ทฤษฎีการเรียนรู้
 - 11.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 12.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 12.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความบกพร่องทางการเรียนรู้

1.1 ความหมายเกี่ยวกับความบกพร่องทางการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 9) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยา ทำให้เด็กมีปัญหาในการใช้ภาษา ทั้งในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการสะกดคำ หรือมีปัญหาในการเรียนคณิตศาสตร์

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 115) ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยา ทำให้เด็กมีปัญหาในการใช้ภาษาทั้งในการฟัง การอ่าน การพูด การเขียน และการสะกดคำ หรือมีปัญหาในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ปัญหาดังกล่าว มิได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางร่างกาย แขนขา ลำตัว สายตา การได้ยิน ระดับสติปัญญา อารมณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

สันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543: 3) ได้ให้ความหมายว่า ความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้น ที่เกี่ยวข้องกับการความเข้าใจภาษา หรือเกี่ยวกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียน ซึ่งอ่านแสดงออกมาทางความสามารถที่ไม่สมบูรณ์ในการฟัง การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ หรือการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2543: 79) ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง ความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้อันเป็นปัญหาเนื่องมาจากสมอง ความบกพร่องนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายจุด ตั้งแต่การรับข้อมูลเข้าไปจนถึงสมองบูรณาการข้อมูลและสั่งการออกมา

สมภพ เรื่องตระกูล (2543: 45) ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการอ่าน การเขียน หรือการคำนวณต่ำกว่าที่ควรจะเป็นมาก โดยพิจารณาจากอายุ การศึกษาและเชาวน์ปัญญาของผู้ป่วย

หรรษา นิลวิเชียร (มปป : 57) ความบกพร่องทางการเรียนรู้หมายถึงความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือมากกว่านั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจภาษาหรือเกี่ยวกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งอาจแสดงออกมาทางความสามารถที่ไม่สมบูรณ์ในการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำหรือการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์

เบญจพร ปัญญา (2543: 26) ได้ให้ความหมายว่า ความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ที่แสดงออกมาเป็นรูปของปัญหาการอ่าน การเขียน การสะกดคำ การคำนวณ และเหตุผลทางคณิตศาสตร์ เกิดจากการทำงานที่ผิดปกติของสมอง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยพิจารณาจากผลการเรียนเปรียบเทียบกับระดับเขาวินิจฉัย

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545: 50) ให้ความหมายว่าความด้อยความสามารถในการเรียน คือ ความคิดทางด้านจิตวิทยาอย่างหนึ่งอย่างใดหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาทำให้เขาด้อยความสามารถในการฟัง การคิด การอ่าน การสะกดคำ การเขียน การพูด การคิดเลข

ศรียา นิยมธรรม (2546: 1) ได้ให้ความหมายว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นภาวะความบกพร่องที่แสดงออกมาในรูปของปัญหาการใช้ภาษาการอ่าน การเขียน การสะกดคำและการคำนวณ อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับเด็กคนอื่นๆ ความบกพร่องนี้ทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียน ทำให้มีผลการเรียนต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

โดยสรุป ความบกพร่องทางการเรียนรู้หมายถึง เด็กที่มีเขาวินิจฉัยอยู่ในเกณฑ์ปกติแต่มีความบกพร่องในขบวนการทางจิตวิทยา ในด้านการอ่าน การเขียนสะกดคำ การคิดคำนวณ ซึ่งมีความบกพร่องด้านใดด้านหนึ่งต่ำกว่าชั้นเรียนจริง 2 ระดับชั้น

1.2 สาเหตุของความบกพร่องทางการเรียนรู้

เบญจพร ปัญญา (2543: 13) กล่าวว่า ความบกพร่องในการเรียนรู้ อาจจะมีสาเหตุมาจากสมองทำงานผิดปกติ โดยมีรายงานการวิจัยสนับสนุนดังนี้

1.2.1 พยาธิสภาพของสมอง การศึกษาเด็กที่มีบาดแผลทางสมอง เช่น คลอดก่อนกำหนด ตัวเหลืองหลังคลอด ฯลฯ แต่มีสติปัญญาปกติ พบว่ามีปัญหาการอ่านร่วมด้วย

1.2.2 ความผิดปกติของสมองซีกซ้าย โดยปกติสมองซีกซ้ายจะควบคุมการแสดงออกด้านภาษาและสมองซีกซ้ายจะมีขนาดโตกว่าซีกขวา แต่เด็กบกพร่องด้านการเรียนรู้สมองซีกซ้ายขวามีขนาดเท่ากันและมีความผิดปกติอื่น ๆ ที่สมองซีกด้านซ้ายด้วย

1.2.3 ความผิดปกติของคลื่นสมอง เด็กความบกพร่องด้านการเรียนรู้จะมีคลื่นอัลฟาที่สมองซีกซ้ายมากกว่าเด็กปกติ

1.2.4 กรรมพันธุ์ เด็กที่มีปัญหาการอ่าน บางรายมีความผิดปกติของโครโมโซมคู่ที่ 15 และสมาชิกของครอบครัวเคยมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ โดยที่พ่อแม่มักเล่าว่าเมื่อตอนเด็ก ๆ ตนเคยมีลักษณะคล้าย ๆ กัน

1.2.5 พัฒนาการล่าช้า เดิมเชื่อว่าเด็กความสามารถบกพร่องด้านการเรียนรู้มีผลจากพัฒนาการล่าช้าแต่ปัจจุบัน ไม่เชื่อเช่นนั้นเพราะเมื่อโตขึ้นเด็กไม่ได้หายจากโรคนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 7-8) กล่าวว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนเนื่องจากเด็กไม่สามารถเรียนได้ดีเท่ากับเด็กปกติทั่วไป การค้นหาความบกพร่องของเด็กส่วนมากเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางสาธารณสุข บุคลากรทางการศึกษา เพื่อจะได้หาทางจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาของเด็กต่อไปสาเหตุของความบกพร่องนี้จำแนกได้ดังนี้

1) การได้รับบาดเจ็บทางสมอง บุคลากรทางการแพทย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ในหลายประเทศมีความเชื่อว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กเหล่านี้ ไม่สามารถเรียนรู้ได้คือนั้นเนื่องมาจากการได้รับบาดเจ็บทางสมอง (Brain Damage) อาจจะเป็นการได้รับบาดเจ็บก่อนคลอด ระหว่างคลอด หรือหลังคลอดก็ได้ การบาดเจ็บนี้ทำให้ระบบประสาทส่วนกลาง ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ อย่างไรก็ตามการได้รับบาดเจ็บอาจไม่รุนแรงนัก (minimal brain dysfunction) สมองและระบบประสาทส่วนกลางยังทำงานได้ดีเป็นส่วนมาก มีบางส่วนเท่านั้นที่บกพร่องไปบ้าง ทำให้เด็กมีปัญหาในการรับรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของเด็ก แต่ปัญหานี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับทั้งหมด เพราะเด็กบางรายอาจเป็นกรณียกเว้นได้

2) กรรมพันธุ์ งานวิจัยเป็นจำนวนมากระบุตรงกันว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ บางอย่างสามารถถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ได้ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเป็นรายกรณีพบว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคน อาจมีพี่น้องที่เกิดจากท้องเดียวกัน มีปัญหาทางการเรียนรู้เช่นกัน หรืออาจมีพ่อแม่ พี่ น้อง หรือญาติใกล้ชิดมีปัญหาทางการเรียนรู้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในการอ่าน การเขียน และการเข้าใจ

3) สิ่งแวดล้อม สาเหตุทางสภาพแวดล้อมในที่นี้ หมายถึง สาเหตุอื่นๆ ที่ไม่ใช่การได้รับบาดเจ็บทางสมอง และกรรมพันธุ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กภายหลังการคลอด เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง เช่น การที่เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายล่าช้า ด้วยสาเหตุบางประการ การที่ร่างกายได้รับสารบางประการอันเนื่องจากสภาพมลพิษในสิ่งแวดล้อม การขาดสารอาหารในวัยทารกและในวัยเด็ก การสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพของครู ตลอดจนการขาดโอกาสในการศึกษา เป็นต้น แม้ว่าองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะไม่ใช่สาเหตุที่ก่อให้เกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยตรง แต่องค์ประกอบเหล่านี้อาจทำให้สภาพการเรียนรู้ของเด็กมีความบกพร่องมากขึ้น

จากสาเหตุดังกล่าวสรุปได้ว่า ความบกพร่องในการเรียนรู้มีสาเหตุมาจากการได้รับบาดเจ็บทางสมองก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอด ซึ่งจะเกิดความผิดปกติกับสมองซีกซ้ายที่ควบคุมการแสดงออกทางด้านภาษากรรมพันธุ์ และสภาพแวดล้อมที่ทำให้สภาพความบกพร่องมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

1.3 ประเภทของความบกพร่องทางการเรียนรู้

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544: 25-30) ได้ระบุประเภทของความบกพร่องในการเรียนรู้ว่าแบ่งเป็น 4 ประเภทดังนี้

1.3.1 ความบกพร่องทางการอ่าน (Reading Disorder) ความบกพร่องด้านการอ่านเป็นที่รู้จักในนามของ ดิสเล็กเซีย (Dyslexia) เป็นความบกพร่องที่พบบ่อยที่สุด และมีผลกระทบต่อนักเรียนในวัยประถมศึกษาประมาณร้อยละ 2 ถึง 8 เป็นที่น่าสนใจว่ากระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมองที่จำเป็นสำหรับการอ่านและจะต้องเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กันมีดังนี้

1.1) พุ่งความสนใจไปยังตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์ และควบคุมการเคลื่อนไหวสายตาของเราผ่านไปในแต่ละหน้า

1.2) ตระหนักว่าเสียงนั้นสัมพันธ์กับตัวหนังสือเหล่านั้น

1.3) เข้าใจคำและหลักภาษา

1.4) สร้างความคิดและภาพจากสิ่งที่อ่าน

1.5) เปรียบเทียบความคิดใหม่กับสิ่งที่เรารู้คืออยู่แล้ว

1.6) เก็บความคิดต่างๆ นั้นไว้ในความทรงจำ

กลไกหรือกระบวนการทางความคิดเช่นนี้จำเป็นจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างกว้างขวางของเครือข่ายเส้นใยสมองซึ่งติดต่อเชื่อมโยงกับศูนย์การมองเห็น ภาษาคความจำในตำแหน่งของสมอง

1.3.2 ความบกพร่องทางการเขียน (Disorder of Written Expression)

ความบกพร่องด้านการเขียนที่เรียกว่า ดิสกราเฟีย (Dysgraphia) เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กมีความยากลำบากในการเขียนตัวอักษร หรือเขียนบนพื้นที่ที่กำหนดให้ คนที่มีความบกพร่องทางการเขียนต้องใช้เวลาและต้องใช้ความพยายามมากกว่าคนอื่นในการที่จะเขียนให้ประณีต แม้ว่าเขาจะใช้ความพยายามมากเพียงใดก็ตาม ลายมือของเขาก็อ่านแทบไม่ออกเลย

1.3.3 ความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Disorder)

การคิดคำนวณเลขเป็นขั้นตอนที่สลับซับซ้อนมากแม้ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาลูกเต๋าเลขง่ายๆ เช่น 25 หารด้วย 3 เท่านั้นก็ตาม

การคิดคำนวณเลขเกี่ยวข้องกับการตระหนักและจดจำจำนวนและสัญลักษณ์ การจดจำข้อเท็จจริง เช่น การจำสูตรคูณ การเรียงลำดับตัวเลข และยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจ ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม เช่น หลักการต่างๆ ภาพของจำนวนและเศษส่วน

1.3.4 ความสามารถที่ไม่เฉพาะเจาะจง (Learning Disorder Not Otherwise - Specified) DSM IV ยังให้รายการความบกพร่องในการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ อีก ที่ไม่เข้าเกณฑ์ของความบกพร่องในการอ่าน เขียน คำนวณ ซึ่งอาจจะหมายรวมถึงความบกพร่องทั้ง 3 ประเภทเกิดร่วมกัน หรือความบกพร่องที่ไม่ได้ต่ำกว่าเกณฑ์มากนัก

1.3.5 ความบกพร่องด้านการอ่าน

- 1) อ่านช้า มีความยากลำบากในการอ่าน เช่น อ่านคำต่อคำ, จะต้องสะกดคำ จึงจะอ่านได้
- 2) อ่านออกเสียงไม่ชัด
- 3) ไม่ระมัดระวังในการอ่าน จะเดาคำจากอักษรตัวแรก เช่น บาท เป็น บทที่, เมื่อนั้น เป็น บัดนั้น, fram, front
- 4) อ่านข้าม อ่านเพิ่มคำ อ่านผิดประโยคหรือผิดตำแหน่ง
- 5) อ่านโดยไม่เป็นคำหรือเน้นข้อความบางตอน
- 6) จำคำศัพท์ได้จำกัด พยายามอธิบายความหมายของคำที่อ่านไม่ได้
- 7) ผันเสียงวรรณยุกต์ไม่ได้
- 8) จับใจความสำคัญหรือเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านไม่ได้
- 9) ไม่รู้จักเดาคำหรือประโยคที่อยู่หน้าหรือหลังคำหรือย่อหน้านั้น ๆ

1.3.6 ความบกพร่องด้านการคำนวณและเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์

- 1) ไม่เข้าใจค่าตัวเลข (Concept of Number) ได้แก่ หลักหน่วย สิบ ร้อย พัน หมื่น
- 2) นับเลขไปข้างหน้าหรือนับเลขย้อนหลังไม่ได้
- 3) คำนวณ $+$ $-$ x \div ด้วยการนับนิ้ว
- 4) จำสูตรคูณไม่ได้
- 5) เขียนเลขกลับกัน เช่น 13 เป็น 31, 3 เป็น Σ
- 6) เลขลบ อาจทำผิด โดยเอาตัวเลขจำนวนน้อยลบออกจากรายการมาก เช่น $25 - 7 = 22$ เด็กจะเอา 5 ลบออกจาก 7 แทนเพราะคิดว่า 5 เป็นเลขจำนวนน้อย แทนที่จะคิดว่า 5 เป็นแทนของ 15
- 7) ยุ่งยากกับการตีโจทย์ปัญหาหรือการอ่านตัวเลขหลายตัว
- 8) บางคนอาจใช้วิธีท่องจำและเขียนคำตอบได้ แต่เมื่อให้โจทย์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันกลับทำไม่ได้ เช่น ไม่สามารถแลก / ทอนสตางค์ได้

9) ไม่สามารถทำตามขั้นตอน การคูณ / การหาร ได้ โดยเฉพาะตัวเลข

หลายหลัก

10) การคำนวณเลขทำจากซ้ายไปขวาแทนที่จะทำจากขวาไปซ้าย

11) ไม่เข้าใจเรื่องเวลา สอนเรื่องเวลาได้ยาก

2. ปัญหาพฤติกรรม / อารมณ์ที่อาจพบร่วมด้วย

เด็กที่มีปัญหาการอ่าน การเขียน การสะกดคำและการคำนวณ มักรู้สึกหงุดหงิดและรู้สึกด้อยที่ตนเองทำไม่ได้ทัดเทียมเพื่อน ๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกมีปมด้อย การเรียนล้มเหลว ยิ่งเรียนยิ่งทำไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ และครูไม่ดี เด็กมักถูกมองเป็นคนขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ขี้เกียจ ผลการเรียนต่ำ และทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาพฤติกรรมตามมาได้ ดังนั้นเด็กอาจแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หลีกเลียงการอ่าน การเขียน

2.2 ทำสมมุติการบ้านหายบ่อย ๆ

2.3 บางคนอาจต่อต้านแบบคือเจียบ ไม่ทำตามที่ครูสั่งหรือปฏิเสธโดยตรงทำให้ดู

เป็นเด็กเกียจคร้าน

2.4 ทำงานสะเพร่า

2.5 ความจำไม่ดี เรียนได้หน้าลืมหลัง

2.6 ออกอ้อนแบบเด็ก ๆ โดยเฉพาะที่มีน้องเล็ก

2.7 กลัวครูดุ กลัวเพื่อนล้อว่าอ่านหนังสือช้า

2.8 กล่าวโทษว่าครูสอนไม่ดี เพื่อนแกล้ง

2.9 รู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้

2.10 รู้ว่าตนเองไม่เก่ง รู้สึกด้อย และไม่มั่นใจในตนเอง มักตอบคำถามว่า ทำ

ไม่ได้ ไม่รู้ ไม่ทราบ

2.11 ทำตัวเป็นตลกในห้องเรียนเพื่อหลบเกลื่อน

2.12 อารมณ์ขึ้น ๆ ลง ๆ หงุดหงิดง่าย ไม่อดทน

2.14 ก้าวร้าวกับเพื่อน พี่น้อง ครู หรือพ่อแม่ (ที่จู้จี้จ๋า)

2.15 ไม่ลึกซึ้งในความหมายของคำ และความรู้สึกที่ผู้เขียนสื่อต่อผู้อ่าน

2.16 ไม่รู้สึกขำในคำพูดตลก โง่ก

สรุปประเภทของความบกพร่องทางการเรียนรู้ นั้น มีปัญหาทักษะการอ่าน การเขียนสะกดคำ และการคิดคำนวณ แต่การอ่าน การเขียนมีความสำคัญมากที่สุด เมื่อเด็กอ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง อ่านไม่เข้าใจ ก็จะส่งผลให้เขียน ไม่ได้ ติดตามการเรียนในห้องเรียนไม่ทัน เด็กจะ

เกิดความรู้สึกรู้สึกมีปมด้อย การเรียนล้มเหลว ยิ่งเรียนยิ่งทำไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ และครูไม่ดี เด็กมักถูกมองเป็นคนขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ขี้เกียจ ผลการเรียนต่ำ และทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาพฤติกรรมตามมาได้

3. ประเมินเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้

3.1 การเรียน ประวัติผลการเรียน โดยเฉพาะวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และอื่นๆ ทักษะในด้านการอ่าน เช่น อ่านช้า อ่านไม่ออก สะกดคำไม่ได้ ทักษะในการเขียน เช่น เขียนช้า เขียนคำศัพท์ผิด โดยเฉพาะเมื่อให้เขียนตามคำบอก เช่น ตัวพยัญชนะกลับกัน ทักษะในการคำนวณ เช่น การเข้าใจสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ยังต้องประเมินเรื่องสมาธิในการเรียน ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ร่วมด้วยหรือการคำนวณ ต่ำกว่า 2 ระดับชั้นเรียน โดยที่ระดับเขาวนปัญญาปกติหรือต่ำกว่าเล็กน้อย

3.2 การทดสอบทางจิตวิทยา การตรวจเขาวนปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อาจมีเขาวนปัญญาปกติ แต่ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนต่ำ มีบางกรณีที่ระดับเขาวนปัญญาต่ำกว่าปกติ การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะประเมินเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การสะกดคำ การคำนวณเพื่อเปรียบเทียบกับระดับเขาวนปัญญา ระดับชั้นเรียน ซึ่งการทดสอบจะพบว่าเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ การทดสอบเขาวนปัญญาและการทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนแพทย์จะพิจารณาส่งตรวจเป็นเฉพาะกรณี

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ (วินัดดา ปิยศิลป์, 2543 :221)

4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง

1) ความพร้อมทางร่างกาย เด็กที่มีร่างกายแข็งแรงจะมีอารมณ์สดชื่น กระปรี้กระเปร่า มีความจำดี คิดหรือวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าเด็กที่ป่วยบ่อย ปัญหาทางร่างกายที่อาจมีผลกระทบต่อการศึกษา เช่น ความบกพร่องของประสาทสัมผัส เช่น ตา หู เจ็บป่วยเฉียบพลัน และเรื้อรัง และการขาดเรียนต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาล

2) ความพร้อมของสมอง กระบวนการเรียนรู้มีศูนย์กลางที่สมอง หากมีความบกพร่องทำให้กระบวนการเรียนรู้เสีย ไปด้วย เช่น สมาธิสั้น ปัญญาอ่อน ความบกพร่องในการเรียนรู้ (LD)

3) ความพร้อมทางอารมณ์ สภาพจิตใจและอารมณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ เด็กที่มีอารมณ์ดี มีความสุขจะเรียนรู้ได้ดี เด็กที่มีความวิตกกังวลหรือซึมเศร้าทำให้มีปัญหาการเรียนได้เพราะไม่มีสมาธิ เหม่อลอย ความจำไม่ดี และความคิดสับสน เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจอาจแสดงออกมาเป็นปัญหาพฤติกรรมที่รบกวนการเรียนรู้อย่างไรก็ตาม เช่น เกเร หรือหนีโรงเรียน ความพร้อมด้านอารมณ์ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีความนับถือตนเองสูงและมีแรงจูงใจใฝ่

เรียนรู้ เด็กจะมีความมั่นคงในตัวเอง รักและภูมิใจในตนเอง จะมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ อยากพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และจะมีทักษะทางสังคมดีด้วย เด็กที่มีความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย ผู้คนอื่นไม่ได้ ไม่มีค่า ไม่เป็นที่รักของใคร จะขาดแรงจูงใจ ขาดความพากเพียรพยายาม เพราะคิดว่าตนเองทำไม่ได้ แม้พยายามไปก็ ไม่สำเร็จหรือถึงทำสำเร็จก็ไม่รู้จะทำไปเพื่อใคร

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญมากในอันที่จะเอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี โดยผ่านทางปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ที่ดี ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง พ่อ-แม่-ลูก จะทำให้เด็กมีจิตใจสบาย มีสมาธิและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีจะทำให้เด็กเกิดปัญหาทางจิตใจ มีอารมณ์เศร้า วิตกกังวล และอาจมีปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น หนีโรงเรียน เป็นต้น

2) การถ่ายทอดคุณค่าทางการศึกษา ในครอบครัวที่พ่อแม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาก็จะเห็นความสำคัญของการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาก็จะเห็นความสำคัญของการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า

3) การฝึกวินัย การฝึกวินัยที่สม่ำเสมอตั้งแต่ต้นจนปลายในชีวิตประจำวัน จะส่งผลให้เด็กมีวินัยในการเรียนด้วย เด็กที่มีวินัยในเรื่องเวลา ก็จะปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน

4) การสร้างแรงจูงใจ แรงจูงใจที่ทำให้เด็กอยากเรียนรู้ มีจุดเริ่มต้นมาจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อ-แม่-ลูก พ่อแม่ที่กระตุ้นเด็กให้มีแรงจูงใจและมีเป้าหมาย จะทำให้ลูกมีความกระตือรือร้นในการเรียน

5) การสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ พ่อแม่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ซื้อหนังสือดีๆ ให้อ่าน พาไปดูพิพิธภัณฑ์ ไปดูนิทรรศการดีๆ จะช่วยให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง มีข้อมูลสะสมไว้มาก ซึ่งก็จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การเรียนขั้นต่อไปดีขึ้น

6) การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การเรียน สภาพแวดล้อมที่บ้านเป็นสิ่งสำคัญ เด็กที่อยู่ในบ้านที่มีความสงบสุข ไม่มีเสียงทะเลาะเบาะแว้งกันของพ่อแม่ หรือไม่มีเสียงโทรทัศน์วิทยุเปิดรบกวนอยู่ตลอดเวลา มีที่ทำการบ้านและท่องหนังสือเป็นสัดส่วน ก็จะเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพกว่าเด็กที่ไม่มีสภาพแวดล้อมดังกล่าว

4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน

โรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก องค์ประกอบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อน หรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจะมีผลกระตุ้นหรือยับยั้งการเรียนรู้ของเด็กก็ได้

1) นโยบายโรงเรียน โรงเรียนที่มีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาและกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กจะทำให้เด็กเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง เพราะโรงเรียนจะมีความคาดหวังสูง มีกลยุทธ์ที่จะกระตุ้นเด็กให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น มีการจัดนิทรรศการ จัดหาหนังสือดี ๆ ไว้ในห้องสมุด เป็นต้น

2) ทักษะความสามารถของครู วิธีที่ครูสอนเป็นสิ่งสำคัญมาก ครูจะต้องมีทักษะในการสอนที่ดี สามารถสอนสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย เปลี่ยนเนื้อหาที่น่าเบื่อให้เป็นเนื้อหาที่สนุกและน่าสนใจ รู้จักหาเทคนิคที่จะช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาให้เรียนดีขึ้น

3) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู - นักเรียน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก จะทำให้เด็กกล้าถามและกล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อครูมองเด็กในแง่ดี มีความคาดหวังว่าเด็ก "ทำได้" เด็กก็จะพยายามทำตามความคาดหวังนั้น

4) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนๆ ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ จะทำให้เด็กอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ไม่วิตกกังวล สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้รับการกระตุ้นในการเรียนรู้จากกัน

5) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ยั่งยืน เช่น ในห้องเรียนต้องมีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงอึกทึก ไม่มียุ่งชุม เก้าอี้และโต๊ะเรียนอยู่สภาพดี มีการจัดมุมวิชาการที่ทำให้น่าสนใจ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนรู้เด็กเป็นไปอย่างราบรื่น

อาจกล่าวโดยสรุปว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยแต่ละปัจจัยมีบทบาทที่สำคัญและจะเสริมซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการช่วยเด็กให้เรียนดี จำเป็นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทุกด้านและทำการแก้ไขปัจจัยดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

5. ความหมายของการอ่านภาษาไทย

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญมาก ในชีวิตประจำวัน และมีบทบาทสำคัญในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการอ่านดังนี้

Hildreth (อ้างถึงใน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2533: 36) การอ่าน หมายถึง กระบวนการทางสมองที่จะแปลสัญลักษณ์ต่างๆ ที่มองเห็นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ธอร์น ไคค์ (Thorndike) (อ้างถึงใน จวีลักษณะ บุญยะกาญจน, 2547: 5) กล่าวว่า การอ่าน คือ ความคิดที่สามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดีย่อมนำไปสู่การคิดที่ดี เพราะผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิดต่างๆ จากเรื่องที่อ่าน เกิดความรู้จากเรื่องที่อ่าน แล้วนำมาจัดแยกแยะตีความหมายก่อนที่จะเกิดเป็นความคิดของตนเอง

โกชัย สาริกบุตร (อ้างถึงใน จวีลักษณ์ บุญชะกาณจน, 2547: 3) กล่าวว่า “การอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำ แล้วนำความคิดไปใช้ให้เป็นประโยชน์”

จวีลักษณ์ บุญชะกาณจน (2547 : 7) การอ่าน คือ การนำเอาหลักวิชาทางจิตวิทยา มาเป็นพื้นฐาน ในการเก็บรวบรวมความคิดจากสิ่งพิมพ์ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลอย่างดีที่สุดตามความมุ่งหมาย

6. ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ไว้ดังนี้

ศรียา นิยมธรรม (2541: 42) กล่าวถึงลักษณะเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ดังนี้

- 1) ขมวดคิ้ว นิ่งหน้าเวลาอ่าน
- 2) หลงบรรทัด
- 3) อ่านสลับคำ อ่านข้ามคำ
- 4) อ่านสลับตัวอักษร
- 5) การอ่านช้า การอ่านถอยหลัง
- 6) อ่านออกเสียงไม่ชัด
- 7) จับใจความของเรื่องที่อ่านหรือลำดับเรื่องที่อ่านไม่ได้
- 8) จำใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้
- 9) เล่าเรื่องที่อ่านไม่ได้ ฯลฯ

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 24-25) ได้กล่าวถึงเด็กที่มีปัญหาในการอ่านว่า อาจมีพฤติกรรม ดังนี้

- 1) จำตัวอักษรไม่ได้ ทำให้อ่านเป็นคำไม่ได้
- 2) จำตัวอักษรได้บ้าง แต่อ่านเป็นคำไม่ได้
- 3) ความสามารถในการอ่านต่ำกว่านักเรียนอื่นในชั้นเรียนเดียวกัน
- 4) ระดับสติปัญญาของเด็กอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เมื่อวัดโดยใช้แบบทดสอบเชาวน์ปัญญาที่เชื่อถือได้
- 5) เด็กบางคนอาจมีความไวในการใช้สายตา
- 6) เด็กบางคนอาจมีความไวในการฟัง
- 7) พุคไม่เป็นประโยชน์

8) เด็กสามารถเข้าใจภาษาได้ดี หากให้เด็กฟังหรือมีคนอ่านหนังสือให้ฟังหรือฟังจากเทป แต่ถ้าให้อ่านเองเด็กจะอ่านไม่ได้ อ่านไม่เข้าใจหรือจับใจความไม่ได้

9) อ่านคำโดยสลับตัวอักษร เช่น

กบ	เป็น	บก	
มอง	เป็น	ของ	
ยอด	เป็น	คอย	
กาบ	เป็น	บาก	เป็นต้น

10) ไม่เข้าใจว่าตัวอักษรใดมาก่อน-หลัง ตัวอักษรใดอยู่ทางซ้ายหรือขวา

11) ไม่สามารถแยกเสียงสระในคำได้ เช่น ระหว่าง น้ำลง กับ แมลง เด็กมักอ่านคำแมลง ว่า แม-ลง หรือ มะ-เลง-ลง เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 11) กล่าวถึงลักษณะเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่านไว้ดังนี้

- 1) หลงบรรทัด อ่านซ้ำคำ
- 2) อ่านซ้ำและตะกุกตะกัก
- 3) จำข้อเท็จจริงพื้นฐานไม่ได้
- 4) อ่านคำในตำแหน่งที่ไม่ถูกต้อง
- 5) ไม่สามารถบอกลำดับของเรื่องราวได้
- 6) สับสนระหว่างอักษรหรือคำที่คล้ายคลึงกัน
- 7) ไม่สามารถจำประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้
- 8) อ่านตกหล่น อ่านเพิ่มคำ หาคำมาแทนที่ อ่านกลับคำ

ปัญหาการเรียนรู้ทางการอ่าน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เพราะถ้าเด็กอ่านไม่ได้ ก็จะไม่สามารถที่จะเรียนวิชาอื่นได้ดีเพราะจะต้องใช้ทักษะการอ่านเป็นสำคัญ เนื่องจากความบกพร่องทางการอ่านของเด็กแต่ละคน แต่ละวัย จะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การแก้ไข ฝึกฝน การเรียนการสอนให้กับเด็กแต่ละคน จึงควรเลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับความบกพร่องและความต้องการของเด็ก

7. ความหมายของการเขียนสะกดคำ

ทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีความสำคัญอีกทักษะหนึ่ง เนื่องจากเราสามารถใช้ในการเขียน ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ประสบการณ์ หรือเขียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ต่างๆ ผู้ที่มีความสามารถในการเขียนจัดเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาทักษะการเขียน ให้นักเรียนตั้งแต่ ระดับประถมศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็น

อรพรรณ ภิญโญภาพ (2529: 14) อธิบายว่า การเขียนสะกดคำเป็นการฝึกทักษะการเขียนให้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแก่ผู้เรียน และจะต้องให้ผู้เขียนเข้าใจกระบวนการประสมคำรู้หลักเกณฑ์ที่จะเรียบเรียงอักษรในคำหนึ่งๆ ให้ได้ความหมายที่ถูกต้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร

เจริญทิพย์ เปี่ยมทองคำ (2542: 13) ได้ให้ความหมายของการเขียนสะกดคำไว้ว่าการเขียนสะกดคำ หมายถึง ความสามารถในการเขียนคำโดยเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด และตัวกรันต์ได้ถูกต้องตามหลักภาษา และตรงตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 โดยนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้

ผดุง อาระวิญญู (2542: 26) กล่าวว่าเด็กที่มีปัญหาทางการเขียน หมายถึง การที่เด็กไม่สามารถเขียนหนังสือได้ เช่น จับดินสอไม่ได้ ลอกคำศัพท์หรือตัวอักษร หรือตัวเลข หรือรูปทรงทางเรขาคณิตจากกระดานลงสมุดของคนไม่ได้ หรือทำได้แต่ลายมืออ่านยาก

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543 28-29) กล่าวว่าความบกพร่องด้านการเขียน เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กมีความยากลำบากในการเขียนตัวอักษร หรือเขียนบนพื้นที่ที่กำหนดให้ คนที่บกพร่องด้านการเขียนต้องใช้ความพยายามมากกว่าคนอื่นในการที่จะเขียนให้ประณีต การเขียนเป็นเรื่องเรื้อรังายการทำงานของสมองที่ต้องประสานสัมพันธ์กันอย่างดีถ้าเด็กบกพร่องด้านใดด้านหนึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา หรือการแสดงออกก็จะมีผลให้บกพร่องด้านการเขียนไปด้วย

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2543:61-62) กล่าวถึงเด็กที่มีปัญหาด้านการเขียน (Expression Disorder) เป็นกลุ่มที่ขาดทักษะในการเขียนหนังสือคือเขียนหนังสือผิดๆ ถูกๆ หรือเขียนหนังสือแล้วอ่านไม่รู้เรื่อง แสดงความคิดผ่านตัวอักษรไม่ได้ แม้รู้ว่าอยากเขียนอะไร มักพบร่วมกับปัญหาในการอ่านหนังสือ

สรุปได้ว่าการเขียนสะกดคำคือความสามารถในการเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ถูกต้อง เพื่อจะได้ ออกเสียง ได้อย่างชัดเจน และเขียนคำนั้นได้อย่างถูกต้องโดยนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้

8. ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนด้านการเขียน

ผดุง อาระวิญญู (2542: 80-81) กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางการเขียนไว้ว่า มีความลำบากในการเขียนหลายลักษณะ พฤติกรรมในการเขียนตลอดจนทักษะในการเขียน ผิดสรุปได้ดังนี้

- 1) เขียนช้า ใช้เวลาในการเขียนแต่ละคำนานมาก
 - 2) ลายมืออ่านยากหรือแทบอ่านไม่ออกเลย
 - 3) เขียนตัวอักษรกลับหลังหรือกลับทิศทาง
 - 4) เขียนตัวอักษรเอียงมากเกินไป หรือแข็งทื่อเกินไป
 - 5) เว้นช่องว่างระหว่างตัวอักษรไม่เท่ากัน และไม่สม่ำเสมอ
 - 6) เขียนนอกนอกเส้นบรรทัด
 - 7) ความเข้มของอักษรไม่เท่ากันมีรอยหมึกเข้มบ้างหรือจางบ้าง
 - 8) สลับตัวอักษร
 - 9) สะกดคำแล้วอ่านไม่ออก (สะกดผิดจนไม่มีใครอ่านได้)
 - 10) เขียนประโยคสั้นๆ มีจำนวนคำในประโยคน้อย
 - 11) เขียนผิดหลักภาษา (เรียงคำไม่ถูกหลักไวยากรณ์)
 - 12) เมื่อครูสั่งให้เขียนเรียงความเขียนได้เพียง 2-3 ประโยคสั้นๆ เท่านั้น
- ศรียา นิยมธรรม (2541: 44-45) กล่าวถึงลักษณะปัญหาด้านการเขียนของเด็กที่มี

ปัญหาทางการเขียนไม่ว่าจะเป็นลายมือหรือการพิมพ์ก็เป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นในลักษณะต่อไปนี้

- 1) เขียนไม่ตรงบรรทัดหรือไม่อยู่ในแนวเดียวกัน
- 2) มีความยุ่งยากในการลอก โจทย์ หรือข้อความจากกระดานหรือหนังสือ
- 3) ทำงานเกี่ยวกับการเขียนได้เสร็จช้า
- 4) จำวิธีเขียนตัวอักษรหรือตัวเลขบางตัวไม่ได้
- 5) สับสนกับการเขียนตัวอักษรตัวเล็กตัวใหญ่ในภาษาอังกฤษ
- 6) เขียนอักษรกลับด้าน
- 7) เขียนอักษรหรือคำติดกัน
- 8) เขียน โย้ไป โย้มา
- 9) เขียนด้วยลายมือที่อ่านยาก คุณภาพของเส้นไม่ดี
- 10) เขียนตัวอักษร ได้ขนาดและรูปร่างไม่เท่ากัน
- 11) เขียนย้อนหลังแบบที่เห็นในกระจก
- 12) มีปัญหาเรื่องช่องไฟ. การเว้นวรรค
- 13) สะกดผิด

ลักษณะของแบบฝึกทักษะภาษาไทยที่ดี

ในการสร้างแบบฝึกสำหรับเด็กมีองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ ดังนี้ (นิตยา ฤทธิโยธี, 2520: 1)

- 1) เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว
- 2) เหมาะกับระดับ วัยหรือความสามารถของเด็ก
- 3) มีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่ทำให้เด็กเข้าใจวิธีทำได้ง่าย
- 4) ให้เวลาเหมาะสมคือ ไม่ใช้เวลานานหรือเร็วจนเกินควร
- 5) เป็นสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ

ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะภาษาไทย

แบบฝึกมีประโยชน์ต่อการเรียนวิชาทักษะมาก เพ็ทตี (Petty, 1963: 469-472) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอน ที่ช่วยลดภาระของครูได้มากเพราะแบบฝึกเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ
- 2) ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะการใช้ภาษาให้ดีขึ้น แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและความเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย
- 3) ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน การให้เด็กทำแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น
- 4) แบบฝึกช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทน โดยกระทำดังนี้
 - 4.1) ฝึกทันทีหลังจากเด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ
 - 4.2) ฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง
 - 4.3) เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการฝึก
- 5) แบบฝึกที่ใช้จะเป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง
- 6) แบบฝึกที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่มสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป
- 7) การให้เด็กทำแบบฝึกช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆ ของเด็กได้ชัดเจนซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ทันที่
- 8) แบบฝึกที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่อยู่ในหนังสือแบบเรียน จะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่
- 9) แบบฝึกที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว จะช่วยให้ครูประหยัดทั้งแรงงานและเวลา ในการที่จะต้องเตรียมสร้างแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนก็ไม่ต้องเสียเวลาลอกแบบฝึกหัดจากตำราเรียนหรือกระดานดำ ทำให้มีเวลาและ โอกาสได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ มากขึ้น

10) แบบฝึกช่วยหัดคำใช้ง่าย เพราะการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มที่แน่นอน ย่อมลงทุนต่ำกว่าการใช้วิธีพิมพ์ลงกระดาษไขทุกครั้งไป นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการที่ผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระบบและเป็นระเบียบ

9. หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก

การนำจิตวิทยาไปใช้ในการสร้างแบบฝึก เพื่ออธิบายหลักการ เหตุผล ช่วยให้แบบฝึกมีความสมบูรณ์และเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้นั้น ต้องมีความเข้าใจในการฝึกที่สอดคล้องกับวัย ความรู้ ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน หลักจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกมีหลายประการ ในที่นี้ขอนำหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกที่มีผู้ศึกษาไว้คือ

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย์ (2523: 52-53) ได้แนะนำหลักจิตวิทยาที่สำคัญเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกคือ

1. กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) เกี่ยวกับการฝึกหัดที่สอดคล้องกับผลการทดลองของวัตสัน (Watson) ที่พบว่า สิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัด หรือ กระทำบ่อยๆ ย่อมทำให้ผู้ฝึกคล่องแคล่ว สามารถทำได้ดี ในทางตรงข้ามสิ่งใดก็ตามที่ไม่ได้รับการฝึก หรือทอดทิ้งไปนานย่อมทำได้มาดเหมือนเดิม ต่อเมื่อมีการฝึกฝนซ้ำหรือกระทำซ้ำก็จะช่วยให้เกิดทักษะเพิ่มขึ้น
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูควรคำนึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจที่แตกต่างกัน ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึกจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสม ไม่ยากง่ายเกินไปและควรมีหลายแบบ
3. การจูงใจผู้เรียน สามารถทำได้โดยการจัดแบบฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเป็นการกระตุ้นให้ติดตามต่อไปจะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการทำแบบฝึก นอกจากนั้นการใช้แบบฝึกสั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย
4. การนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตและการเรียนรู้มาให้ให้นักเรียนทดลองทำภาษาใช้พูด ใช้เขียนในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนและทำแบบฝึกในสิ่งที่ใกล้ตัวนอกจากจะจำได้แม่นย่ำแล้วนักเรียนยังสามารถนำหลักการและความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อีกด้วย

การนำหลักจิตวิทยาการศึกษาไปใช้ในการสร้างแบบฝึกดังนี้

1. กฎแห่งผล หมายถึง หลักการของ Thorndike ที่ว่าการกระทำใดๆ ก็ตามถ้าเป็นสิ่งที่มีผู้กระทำพึงพอใจก็จะทำพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำอีก ในทางตรงกันข้ามการกระทำใดๆ ถ้ามีผลที่ไม่น่าพอใจ ผู้กระทำจะเลิกทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้นแบบฝึกที่สร้างขึ้นตามหลักจิตวิทยาข้อนี้ จึงต้องให้

นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดนั้นได้พอสมควร และควรมีคำเฉลยให้นักเรียนสามารถตรวจคำตอบได้หลังจากทำแบบฝึกเสร็จแล้ว

2. การฝึกหัด หมายถึง สรุปผลจากการทดลองของ Watson ว่าการเรียนรู้เกิดจากการฝึกหัด และความใกล้ชิด โดยเฉพาะการฝึกนั้น เป็นการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งซ้ำๆ เพื่อให้จำได้คงทน ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในการฝึกทักษะต่างๆ ดังนั้นการสร้างแบบฝึกตามหลักจิตวิทยานี้จึงควรเน้นให้มีการกระทำซ้ำๆ เพื่อให้จำคำได้นานและสามารถเขียนได้ถูกต้อง เพราะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องฝึกหัดอยู่เสมอ

3. การเสริมแรง หมายถึง หลักการของ Thorndike ว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะทำให้มีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นๆ อีก ส่วนการกระทำใดๆ ที่ไม่ได้รับการเสริมแรงย่อมลดความถี่ของการกระทำนั้นๆ ให้ห่างและหายไป ดังนั้นการเรียนการสอนผู้เรียนมีปัญหาอยู่แล้ว ครูจึงควรเสริมแรงด้วยการให้กำลังใจอย่างดีแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

4. แรงจูงใจ เป็นสิ่งสำคัญในการเรียน ครูต้องรู้จักกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว อยากรู้ อยากเรียน แบบฝึกที่น่าสนใจจะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอยากทำอยากฝึก และเกิดการเรียนรู้

หลักจิตวิทยาดังกล่าวแล้วข้างต้น จะช่วยเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกที่ดีและน่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน ทั้งช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนาน นักเรียนมีความพอใจที่จะเรียนและประสบความสำเร็จในการเรียนนั้น

10. หลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ของเด็ก

หลักการสอนและวิธีสอนของนักจิตวิทยามนุษยนิยมเน้นความสำคัญ 5 ประการ (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2548: 396)

1. นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความสำคัญของการให้นักเรียนเป็นผู้กระทำและมีส่วนร่วมในกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการเรียนรู้และพัฒนาตนเองที่ตามศักยภาพของตน

2. บรรยากาศของห้องเรียนจะต้องอบอุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียนและระหว่างนักเรียน-นักเรียนเป็นไปด้วยดี มีความรักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นบรรยากาศที่สร้างความพอใจให้แก่ทุกคน

3. เน้นความสำคัญของกระบวนการ (Process) ของการเรียนรู้

4. จัดบรรยากาศของห้องเรียนให้ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเลือกวิธีการที่เรียนรู้เองด้วยการค้นพบ

5. ส่งเสริมและฝึกหัดให้นักเรียนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

11. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

11.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถเรียนรู้ความรู้ใหม่ เรียนรู้ทักษะความชำนาญซึ่งมีความสำคัญต่อระดับความสำเร็จ ความพึงพอใจในชีวิต

อารี พันธรัณย์ (2534: 86) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. การเรียนรู้เกิดจากการฝึกฝน
3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรจนเกิดเป็นนิสัย มิใช่การเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพราะพัฒนาการ หรือ ความผิดปกติของร่างกายและจิตใจ
4. การเรียนรู้ไม่อาจสังเกตได้โดยตรง แต่ทราบจากพฤติกรรมที่เป็นผลจากการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของบันดูรา

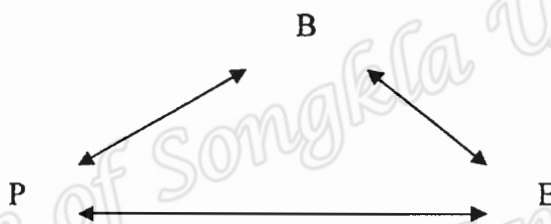
บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้ โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Bandura, 1963) อ้างถึงใน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548 : 235-248) จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ด้วยอยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บันดูราพบจากการทดลองว่า สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย

การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ

บันดูรา (Bandura) มีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน ทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกันพฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดย

การสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพการ์ตูนหนังสือก็ได้ นอกจากนี้คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตไม่ใช่การลอกแบบจากสิ่งที่สังเกต โดยผู้เรียนไม่คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ เช่น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้า และสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกตเก็บไว้ในความจำระยะยาวและสามารถเรียกใช้ในขณะที่ต้องแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 การเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล

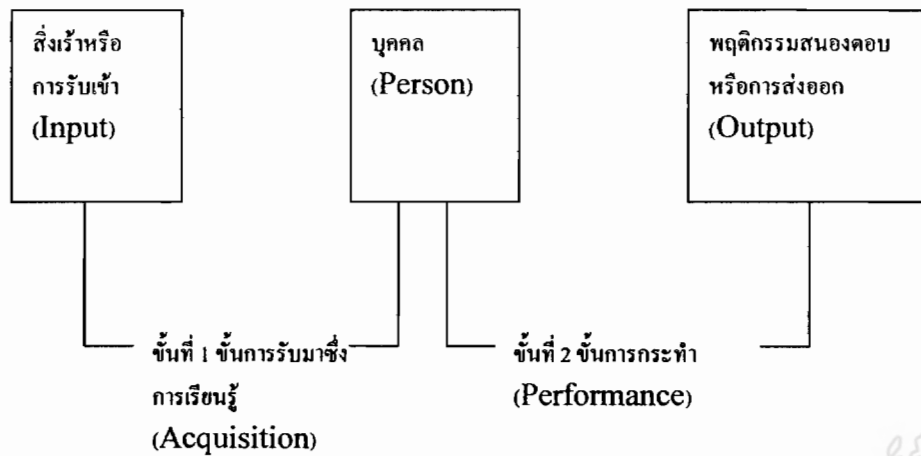
P = บุคคล (ตัวแปรที่เกิดจากผู้เรียน เช่น ความคาดหวังของผู้เรียน ฯลฯ)

E = สิ่งแวดล้อม

ขั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ

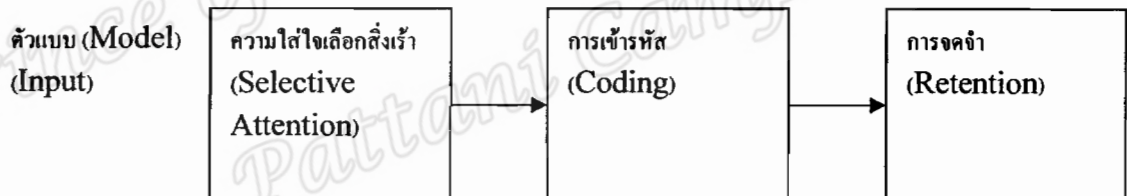
การเรียนรู้ทางสังคมด้วยการรู้คิดจากการเลียนแบบมี 2 ขั้น คือ ขั้นแรกเป็นขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ ขั้นที่ 2 เรียกว่าขั้นการกระทำ ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 ชั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ

ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ลำดับ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 3 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้

จากภาพประกอบจะเห็นว่า ส่วนประกอบทั้ง 3 อย่าง ของการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Processes) ความใส่ใจที่เลือกสิ่งเร้ามีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบ

สำหรับขั้นการกระทำ (Performance) นั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับแรงเสริมซึ่งเป็นแรงจูงใจ

ปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกต

1. ผู้เรียนจะต้องมีความใส่ใจ (Attention) ที่จะสังเกตตัวแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงโดยตัวแบบจริงหรือตัวแบบสัญลักษณ์ ถ้าเป็นการอธิบายด้วยคำพูดผู้เรียนก็ต้องตั้งใจฟังหรือถ้าจะต้องอ่านคำอธิบายก็จะต้องมีความตั้งใจที่จะอ่าน

2. ผู้เรียนจะต้องเข้ารหัสหรือบันทึกสิ่งที่สังเกตหรือสิ่งที่รับรู้ไว้ในความจำระยะยาว
3. ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ และควรจะทำซ้ำเพื่อจะให้จำได้
4. ผู้เรียนจะต้องรู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองโดยใช้เกณฑ์ (Criteria) ที่ตั้งขึ้นด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่น

ฉะนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกตจึงเป็นสิ่งที่ทั้งครูและผู้ปกครองควรจะทราบเป็นต้นว่าคุณลักษณะของตัวแบบมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของผู้เรียนพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมและทำลายสังคม ก็เรียนจากการสังเกตเป็นส่วนมาก รวมทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรมต่าง ๆ และทัศนคติความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ทั้งครูและผู้ปกครองเป็นตัวแบบที่ดีและสามารถที่จะช่วยให้เด็กในความรับผิดชอบมีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม

ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจึงมีความสำคัญมากสำหรับครู เพราะนอกจากครูจะใช้เป็นประโยชน์ในการสอน โดยครูเองเป็นตัวแบบแล้วครูยังอาจจะใช้เป็นประโยชน์ในการสอน โดยครูเองเป็นตัวแบบแล้วครูอาจจะใช้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยการสังเกตช่วยนักเรียนให้เป็นทั้งตัวแบบและผู้เรียนที่มีคุณค่า

11.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้
ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 138) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน

บัณฑาร อ่อนคำ (2538: 3) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่ากระบวนการทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองและมีส่วนร่วมดำเนินการ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ ดังที่ปรารถนา หรือตั้งใจไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา วางแผนตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการติดตามประเมินผล ของประชาชนในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

- 1) ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ
- 2) การมีส่วนร่วมนั้นมีมิติทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพโดยด้านปริมาณถ้ามีคนมาร่วมมากทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีมากขึ้น ส่วนด้านคุณภาพให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน
- 3) การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือเป็นแนวทาง คือ ให้มีเพียงบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็คิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้วหรือจะพิจารณาว่าเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี
- 4) การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ หรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ การแก้ปัญหาอาจต้องการตัวแทนแจ้งเรื่องให้คนทั่วไปก็ได้
- 5) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมทางการศึกษา คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 6) สถานการณ์การมีส่วนร่วมต้องคำนึงว่าแข่งขันมิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเองต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความคิดหลากหลาย จนเป็นวิถีชีวิตประจำวัน
- 7) มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแนวดำเนินการให้เหมาะสม
- 8) การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหา โดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น เพื่อค้นหาปัญหา เห็นปัญหา คิดหาทางแก้ไขด้วยกันต่อไปได้
- 9) คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคน กล้ายเอาก่อนหันมากองรวมกัน เท่านั้น แต่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน
- 10) ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปนออรมนซ์ขั้นประกอบไปบ้าง จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี เช่น ใช้ออรมนซ์ขัน คนตรี เกม กีฬาเข้าร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (บัณฑุร อ่อนคำ, 2538 : 14) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

กระบวนการคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการคิดและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการศึกษาที่ทรงพลังในการแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้าน กำลังเผชิญอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้วิเคราะห์ปัญหา การวินิจฉัยปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก และการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ถูกต้อง (ประเวศ วะสี, 2547 : อ้างในเอกสารการบรรยายการวิจัยชุมชน สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี)

มีนักคิด นักจิตวิทยา และนักวิชาการต่างๆ ได้ศึกษาไว้ ซึ่งสรุปแนวคิดของบุคคลต่างๆ ได้ดังนี้

Ausubel (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546 : 184) อธิบายว่า การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) จะเกิดขึ้นได้ หากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้นการให้กรอบความคิดแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาใดๆ จะช่วยเป็นสะพานหรือโครงสร้างผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาและสิ่งที่เรียนใหม่ไปเชื่อมโยงยึดเกาะได้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย ส่วน Stenberg (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543 : 184 – 185 184 อ้างในเอกสารการบรรยายการวิจัยชุมชน สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี) ได้เสนอทฤษฎี 3 ศร (Triarchich Theory) ประกอบด้วยทฤษฎีย่อย 3 ส่วน คือ ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (contextual subtheory) ซึ่งอธิบายถึง ความสามารถทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของบุคคล และทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์ (Experiential Subtheory) ที่อธิบายถึงผลของประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถทางปัญญารวมทั้ง ทฤษฎีย่อยด้านกระบวนการคิด (Componential Subtheory) อันเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด

นอกจากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นแล้ว Guilford (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546 : 184) ได้อธิบายว่า ความสามารถทางสมองของมนุษย์ประกอบด้วยมิติ 3 มิติคือ

1. มิติด้านเนื้อหา (Contents) หมายถึง วัตถุและข้อมูลที่ใช้เป็นสื่อก่อให้เกิดความคิด ซึ่ง

มีหลายรูปแบบ เช่น ภาพ เสียง สัญลักษณ์ ภาษาและพฤติกรรม

2. มิติด้านปฏิบัติการ (Operations) หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่บุคคลใช้ในความคิด ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจ (Cognition) การจำ การคิดแบบเอนกนัย การคิดแบบเอกนัยและการประเมินค่า

3. มิติด้านผลผลิต (Products) หมายถึง ผลของการคิด ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นหน่วย (Unit) เป็นกลุ่มหรือพวกของสิ่งต่างๆ (Classes) เป็นความสัมพันธ์ (Relation) เป็นระบบ (System) เป็นการแปลงรูป (Transformation) และการประยุกต์ (Implication) ความสามารถทางการคิดของบุคคลเป็นผลจากการผสมผสานมิติด้านเนื้อหาและด้านปฏิบัติการเข้าด้วย

สรุปการมีส่วนร่วมผู้ปกครองครูและผู้วิจัย ในการร่วมกันสร้างรูปแบบการฝึกทักษะภาษาไทยครั้งนี้เห็นปัญหาร่วมกันคือเด็กไม่สามารถอ่านออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำได้จึงร่วมกันหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ครู ที่มีความสนใจ มาร่วมประชุมสร้างความเข้าใจรับรู้ปัญหาของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ แล้วผู้วิจัยกับครูร่วมกันสร้างแบบฝึกที่เหมาะสมกับเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ นำแบบฝึกให้ผู้ปกครองร่วมคิดตัดสินใจว่าสามารถนำไปฝึกกับเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด เมื่อได้แบบฝึกที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้แล้ว ได้จัดประชุมชี้แจงอีกครั้งและให้ผู้ปกครองและครูทดลองฝึกใช้ด้วยตนเอง ต่อจากนั้นนำแบบฝึกไปใช้กับเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการทดลอง ได้มีการสรุปผลร่วมกันอีกครั้งเกี่ยวกับผล ปัญหา ข้อจำกัด ในการใช้รูปแบบฝึกทักษะภาษาไทยชุดนี้

12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

12.1 งานวิจัยในประเทศ

กวี สุวรรณกิจ และคณะ (2542 :22) ได้สำรวจเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 1,057 คน จากโรงเรียน 6 แห่ง ในกรุงเทพฯ พบเด็กมีปัญหาทางการศึกษา โดยรวมสูงถึงร้อยละ 21.76 โดยมีเด็กที่มีปัญหาของความบกพร่องในการเรียนรู้หรือแอลดีประมาณ ร้อยละ 6

อัมพร หัสศิริ และ แสงเดือน ขอมอญมณีวงศ์ (2542 :32) รายงานถึงสาเหตุการมารับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการประเมินระดับเชาวน์ปัญญา 2542 พบว่า มีปัญหาด้านเรียน ร้อยละ 60.81 โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 31.10 ระดับปัญญาอ่อนร้อยละ 23.00

ปาฏิโมกษ์ พรหมช่วย (2546 :41) พบว่าจากการคัดกรองของครูทั้ง 6 โรงเรียน ในการดำเนินโครงการการสร้างเครือข่าย สุขภาพจิตในโรงเรียน ครูมีความเห็นว่าเด็กมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้สูงสุดจำนวน 101 คน และ สมาธิสั้น 20 คน ภาวะปัญญาอ่อน จำนวน 20 คน และ อื่น ๆ จำนวน 58 คน

หรรษา บุญนายีน (2546:65) พบว่า การศึกษาความสามารถทางการเขียนสะกดคำ ยากของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนเรียนร่วม โดยใช้แบบฝึกสะกดคำ ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสะกดคำ มีความสามารถเขียนสะกดคำยากก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองนักเรียนมีความสามารถเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนการทดลอง

อัจฉรา นาคทรัพย์ (2546:61) พบว่าการศึกษาความสามารถในการอ่านของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยวิธีการสอนอ่านเป็นคำ ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนอ่านเป็นคำ มีความสามารถอ่านคำหลังการสอนอ่านเป็นคำ สูงกว่าก่อนการสอนอ่านเป็นคำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

12.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Bishop and Adams (1990: 31) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของเด็กที่มีความบกพร่องด้านภาษาและผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน โดยติดตามเด็กที่มีความบกพร่องด้านภาษาตั้งแต่อายุ 4 ปี พบว่าเมื่ออายุ 5 ปี 6 เดือน เด็กกลุ่มหนึ่งมีพัฒนาการเป็นปกติ แต่เด็กอีกกลุ่มหนึ่งยังมีความบกพร่องด้านภาษาอยู่เหมือนเดิมและยังได้ติดตามเด็กกลุ่มนี้ไปจนถึงอายุ 8 ปี พบว่า เด็กยังมีความบกพร่องทางด้านภาษาต่อเนื่องซึ่งจะเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงที่จะมีปัญหาการอ่านในวัยเรียน

Catts,Fey,Tomblin and Zhang (2002: 45) ได้ประเมินความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 328 คน ที่มีความบกพร่องทางด้านภาษาในขณะที่อยู่ในระดับอนุบาล พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านภาษามาก่อนร้อยละ 65 จะมีผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนในระดับชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 4 ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม ปัจจัยสำคัญที่จะพยากรณ์ถึงความสามารถในการอ่านคือเมื่อเด็กเรียนในระดับประถมศึกษา ความสามารถในการเรียนรู้เรื่องพยัญชนะ การเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของพยัญชนะกับเสียง และความสามารถเรื่องการใช้ไวยากรณ์ นอกจากนั้นพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางภาษาเมื่ออยู่ในระดับอนุบาล แต่พัฒนาการด้านภาษาของเด็กกลุ่มนี้จะดีขึ้นเมื่อเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและจะมีปัญหาในการอ่าน

Snowling,Gallagher and Frith (2003: 2) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของพัฒนาการด้านภาษาของเด็กก่อนวัยเรียนและผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านเมื่อเด็กเข้าสู่ระดับประถมศึกษาโดย

วิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังของเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน พบว่า เมื่อเด็กอายุ 3 ปี 9 เดือนเด็กกลุ่มนี้มีความบกพร่องในเรื่องการเรียนรู้ตัวพยัญชนะและคำคล้องจอง และเมื่ออายุ 6 ปี เด็กมีปัญหาเรื่องการใช้ไวยากรณ์และการเรียนรู้เรื่องเสียง งานวิจัยนี้จึงให้ข้อสังเกตว่าพัฒนาการด้านภาษาและการเรียนรู้เรื่องพยัญชนะในระดับอนุบาลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวทำนายถึงความสามารถในการอ่านของเด็กในระดับประถมศึกษาต่อไป

Wagner Torgesen and Rashotte (1994: 30) ศึกษาติดตามเด็กนักเรียนจากระดับอนุบาล ถึงระดับชั้นปีที่ 2 เพื่อที่จะดูถึงความสัมพันธ์ของทักษะการเรียนรู้เรื่องเสียง ตัวพยัญชนะ พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้เรื่องเสียงมีผลอย่างมากต่อพัฒนาการด้านการอ่านและการเรียนรู้เรื่องพยัญชนะ ซึ่งการเรียนรู้เรื่องพยัญชนะในระดับอนุบาลจะเป็นตัวบ่งชี้สำคัญต่อพัฒนาการด้านการอ่านเมื่อเด็กเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

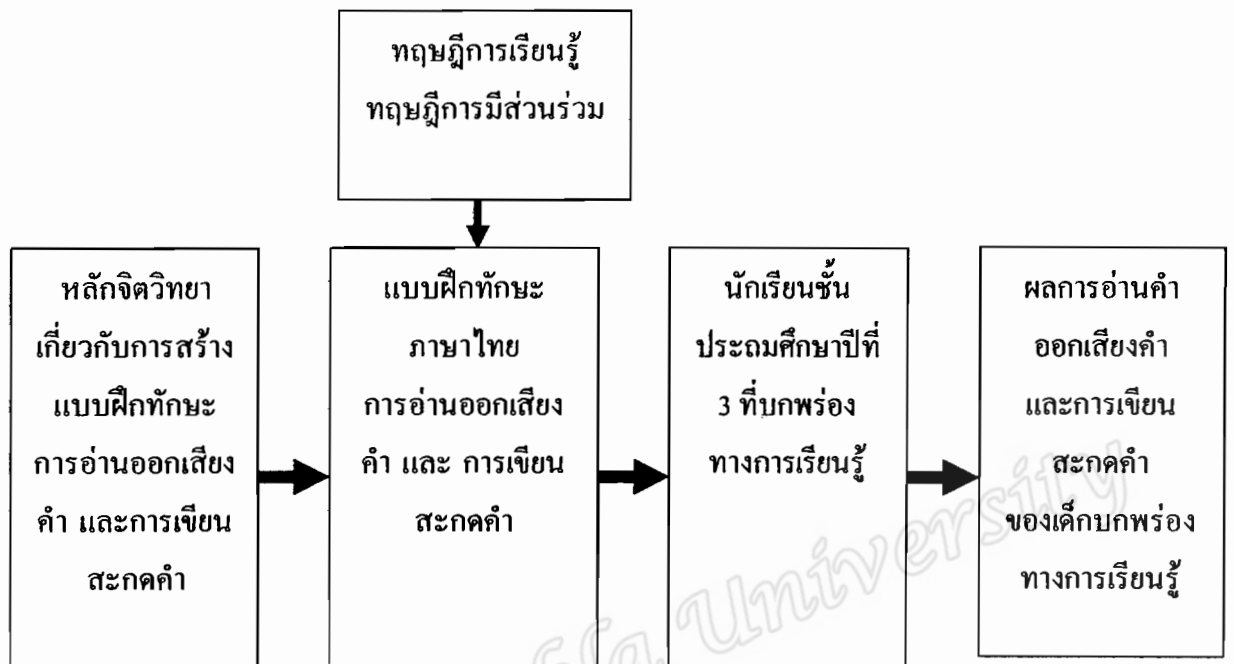
Whitehurst and Lonigan (1998: 69) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความสามารถในการเรียนรู้ระดับอนุบาลว่าประกอบด้วยพัฒนาการด้านภาษา ความรู้ ทักษะความรู้ของเสียงและตัวพยัญชนะ โดยพบว่าทักษะทั้ง 3 ด้านนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของพัฒนาการด้านการอ่าน ทักษะการใช้ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ด้านการเขียน การอ่าน ซึ่งในระยะแรกจะเกี่ยวข้องกับการถอดรหัสจากพยัญชนะไปสู่เสียงที่ถูกต้อง

สรุปการอ่านออกเสียงคำ และการเขียนสะกดคำพบได้ตั้งแต่เด็กเรียนระดับชั้นอนุบาล แต่ถ้การค้นพบและการช่วยเหลือเร็ว โอกาสที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวทางการเรียนและพัฒนาความสำเร็จในชีวิตก็จะดีขึ้น ถ้าไม่ได้รับการตรวจวินิจฉัยตั้งแต่ชั้นอนุบาลก็จะเป็นปัญหาสำหรับเด็กในชั้นเรียนที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาค้นคว้าในเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างแบบฝึกทักษะการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดชุมพร ซึ่งจะได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดต่อไปในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดในเบื้องต้นนี้แสดงได้ ดังภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบที่ 5 กรอบแนวคิดการศึกษา ผลการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการอ่านออกเสียงคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาไทย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเขียนสะกดคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาไทย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลการอ่านออกเสียงคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ หลังการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทย
2. ผลการเขียนสะกดคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ หลังการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้
ทำให้ทราบผลการใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาไทยที่มีความสามารถในการอ่านออกเสียงคำ และการเขียนสะกดคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้
2. ด้านการนำไปใช้

เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอน การอ่านออกเสียงคำ การเขียนสะกดคำของ
เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาไทยการอ่านออกเสียงคำและการ
เขียนสะกดคำของเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการตรวจวินิจฉัยจากจิตแพทย์ของโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ ว่าเป็น โรค
บกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability)

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจิตแพทย์วินิจฉัยเป็น โรค
บกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability) โรงเรียนกวนกองเมือง โรงเรียนวัดสุทธินิชาาราม
โรงเรียนไทย-รัฐวิทยา 77 จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนบ้านห้วยชัน จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 2 ปี
การศึกษา 2548 จำนวน 25 คน เลือกโดยเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการทดลอง

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แบบฝึกทักษะภาษาไทย การอ่านออกเสียงคำ การเขียน
สะกดคำ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการอ่านออกเสียงคำ และการเขียนสะกดคำ

นิยามศัพท์

1. เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการทาง
จิตวิทยา ซึ่งมีระดับสติปัญญาปกติแต่มีปัญหาในการอ่านออกเสียงคำ การเขียนสะกดคำต่ำกว่า
ระดับชั้นเรียนจริง 2 ระดับชั้น ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. แบบฝึกทักษะทางภาษาไทย หมายถึง การสอนอ่านออกเสียงคำและการเขียนสะกด
คำที่มีลักษณะเฉพาะตรงกับความบกพร่องทางการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วนำไปสู่การฝึกทำใบงาน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง นักเรียน ในช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1-
3) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่
2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนกวนกองเมือง โรงเรียนชุมชนวัดสุทธินิชาาราม โรงเรียนไทรรัฐวิทยา
77 โรงเรียนบ้านห้วยชัน

4. อ่านออกเสียงคำ หมายถึง การเปล่งเสียงตามรูปแบบอย่างถูกต้องชัดเจนตามหลัก
ภาษาไทย เหมาะสมกับคำที่อ่านออกเสียง

5. การเขียนสะกดคำ หมายถึง ความสามารถในการเขียนคำศัพท์ โดยการเรียงลำดับ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ถูกต้อง

6. ผลการเรียนรู้ หมายถึง คะแนนความสามารถของนักเรียนแต่ละคนในการเรียนรู้เรื่อง การอ่านออกเสียงคำ และการเขียนสะกดคำ มาตราตัวสะกดต่างๆ ซึ่งวัดได้จากแบบ วัดผลการอ่าน ออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา วางแผนตัดสินใจ การระดม ทรัพยากร การบริหารจัดการติดตามประเมินผล ของผู้วิจัย ครู ผู้ปกครอง ในการดำเนินช่วยเหลือ เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

8. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมร่วมในการฝึกทักษะการเรียนรู้ให้บุตรทั้งที่บ้านและแหล่งเรียนรู้ อื่น ๆ

Prince of Songkla University
Pattani Campus